

СПОРТЕНЪ КЛУБЪ „Р. ТИЧА.“

Цѣна 3 лв.

№ 1.

ФУТБОЛЪТЪ
(The Football)

Правилникъ и наставления

Издание и редакция на Комитета при Спортния клубъ „Р. Тича.“

ВАРНА

Печатница „Зора“

1919.

ПРЪДГОВОРЪ.

Неотдавна, по хубавата инициатива на нѣколко варненски младежи се възобнови въ града ни спорта, като се основа спортенъ клубъ. Цѣльта ни бѣше да привлечемъ интереса на младежта къмъ физическитѣ игри, защото отъ опитъ знаемъ, че само играта може да послужи като най-благоотворно сръдство за едно правилно физическо развитие. Всѣкакви тѣй много рекламирани Мюллерови гимнастики, системи Джуй-Джиу и пр. сж може би наистина сръдството за нашата цѣль, обаче за тѣхното практикуване се изисква голѣмо постоянство и педантизъмъ, качества, които за жалость не изобилствуватъ у българина (па и въобще у славянина). Физическата игра е увлекателна въ самата си сжщность и резултатитѣ ѝ идватъ почти незабѣлѣзано. Даже нѣщо повече: играта спомога и за развитието на нѣкои положителни морални качества, като амбиция, стремление къмъ първенство, обществена дѣйность, дисциплинираность и др.

На послѣдъкъ на западъ сж се явили множество подобни игри едни по-хубави, други по-лоши, обаче винаги се срѣща като най-главенъ елементъ — топката. Тя съ своята форма е привлѣкла и прѣдразположила къмъ игра дори и доисторичния дивакъ. Най-идеаленъ изразъ на своето развитие тя достигна при тази, съ която се играе football, и въ този свой видъ, тя се прилага въ множество игри като: rugby, baskedball, football и др. Безспорно е, обаче, че най-разпространена отъ всички тия игри, е football'a. Причинитѣ за това сж много, но най-главната лежи въ желанието на човѣка да изразходва голѣмото количество сила, която се крие въ нашитѣ крака. Тамъ се проявява и тѣхната ловкостъ, която донася голѣма доза отъ удоволствие.

Футболътъ, въ модерния си видъ е нова игра на западъ, а за България, разбира се е още по-нова; тукъ тя е извѣстна само въ голѣмитѣ градове, и то ако е имало условия за прѣнасянието ѝ. Макаръ и нова, ако сждимъ по бързото ѝ развитие, ние ще разберемъ, че футболътъ ще играе грамадна роль за физическото възпитание на бждецитѣ ни поколения. Ето защо, всѣки интелегентенъ младежъ, би трѣбвало да се заинтересува и запознае съ нея. Принципа на самата игра е доста простъ, но не ще и дума, че тя си има извѣстна теоретична подготовка, която може да се получи чрѣзъ литературата. Книжката, която поднасяме на читателя е първа по рода си въ България. Книгата се раздѣля на два дѣла. Първия е посвѣтенъ на правилника за football'a, сравненъ съ сжществующитѣ френски, английски и руски такива, което ни кара да се ласкаемъ, че нѣма допуснати грѣшки или противорѣчия. Втория отдѣлъ е написанъ отъ покойния нашъ другаръ **Стефи Тончевъ**, падналъ

на полето на честта, за свободата на Добруджа, основател на първото спортно дружество във Варна. Скромен, но истински труженик в областта на спорта, той беше всъщност пръв даден на дълото, за което и ние днес ратуваме. Ето защо, считаме за наш другарски дълг да посветим и няколко думи на този тъй скъп за нас другар.

Стефи Тончев е роден в 1896 г. гр. Варна, където получил средното си образование с завършването на класическия отдел при гимназията. Син на бедно семейство, той проявяваше голяма сила на волята, за да не остава никога назад от своите другари по училище. Безспорно е, че той беше надарен с големи способности, както към науката, тъй и към спорта. Винаги той се отличавал в нашите игри, като най-пъргав, най-силен и най-издръжлив. Характера на покойния беше един от редките. Никога не се чуваше неговия глас повишен или разсърден, и пак имаше послушание и изпълнение на съветите му. Благодарение на тия му качества, той печелеше симпатиите на всички ни и грозната вѣст за неговата смърт тъй ни изненада, че отначало дори се струваше за невѣроятна.

Стефи Тончев отлично познаваше football'a и умѣше да прилага своите познания до свършенство. Съ свойствената си скромност той е почнал тихо и без особен шум да работи върху редовете, които излагаме във втората част на нашата книга. Ние считаме неговите мисли и мѣнения за напълно мѣродавни, тъй като познаваме автора им, и като така, предлагаме на читателя да ги приеме напълно, дори безрезервно. Вѣроятно покойния е мислѣл да напише нѣщо пълно и завършено, обаче повикването му в редовете на армията е била прѣчката за това и ние се постаравме, в духа на оригиналните му бѣлѣжки да издадем настоящия труд.

Цѣльта на издаването настоящата книжка е, както може и от горѣизложеното да се схване, слѣдната: 1) да се даде гласност на трудовете на един наш добър другар и заслужил към спортното дѣло изобщо, 2) да се покриват от части нуждите на всички футболисти от подобни свѣдѣния, 3) да се подтикнат и по вѣнци лица в тази област към написването на подобен труд, 4) да се популяризира спорта въобще и пр.

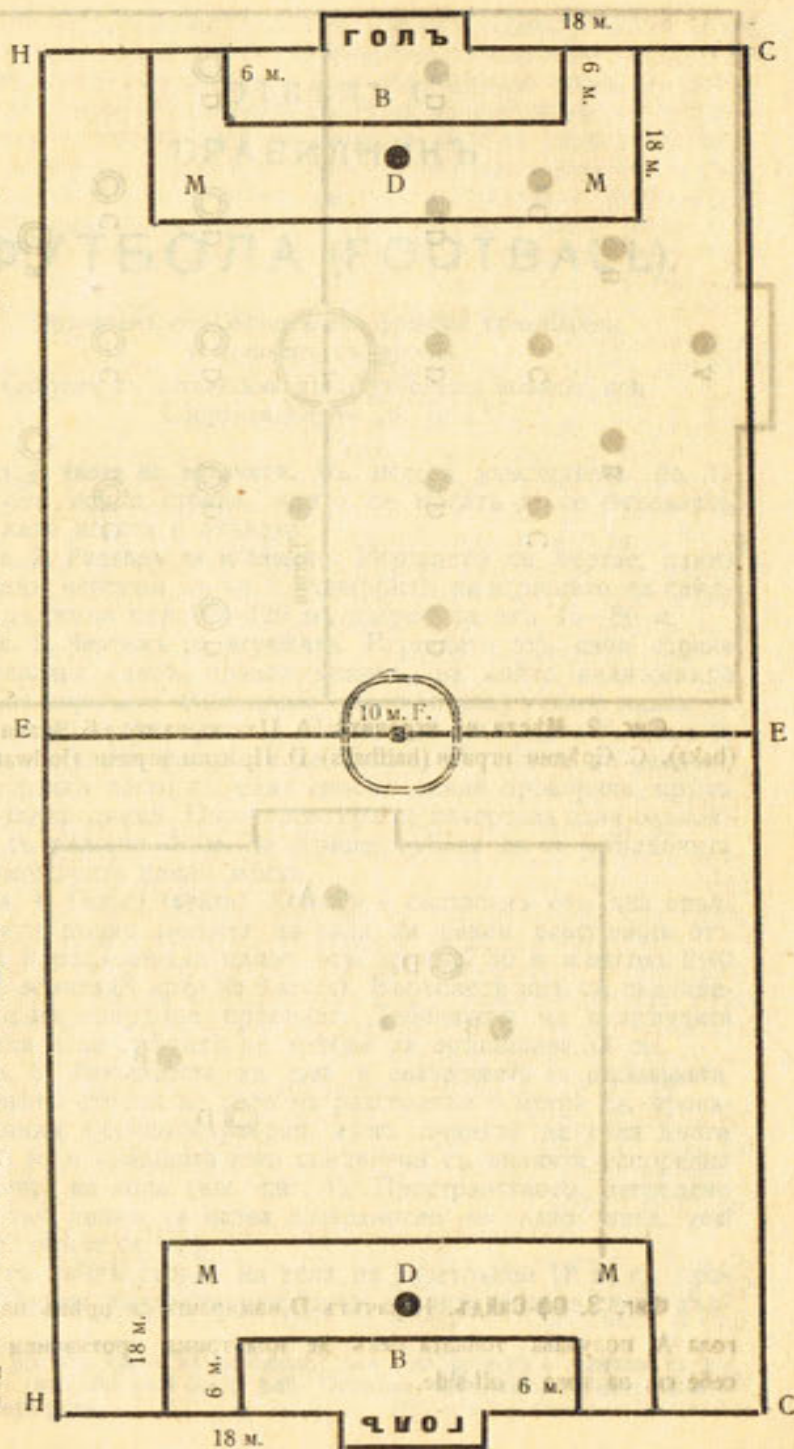
Ласкаем се от надеждата, че поне част от нашите цѣли ще бъде постигната и пожелаваме всѣкому от нашите съмишленици успѣх и напѣдѣкъ.

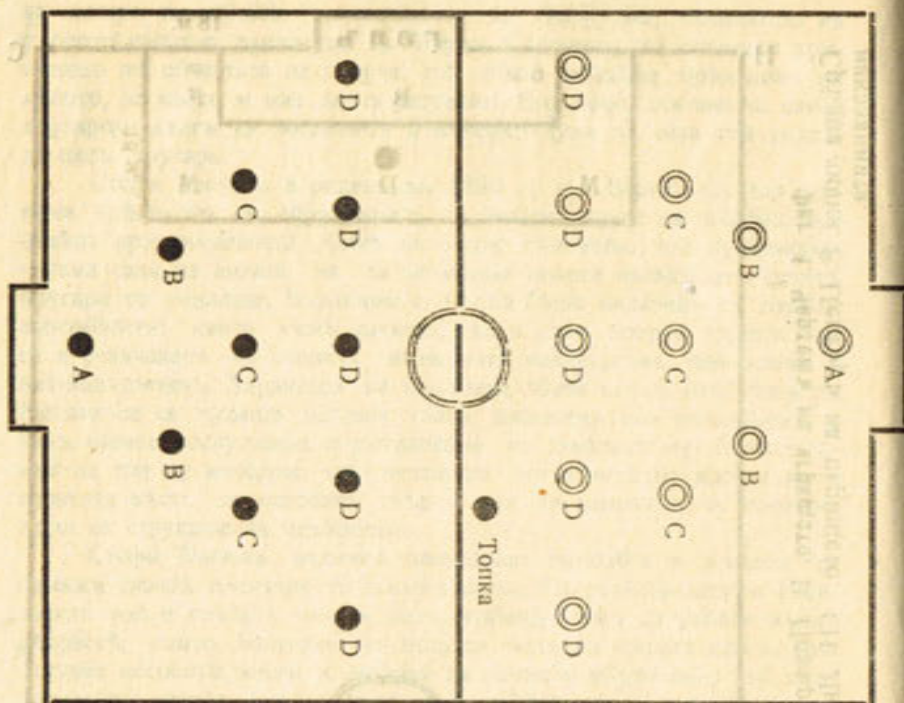
Варна, III. 1919 год.

От Комитета на Спортния Клубъ

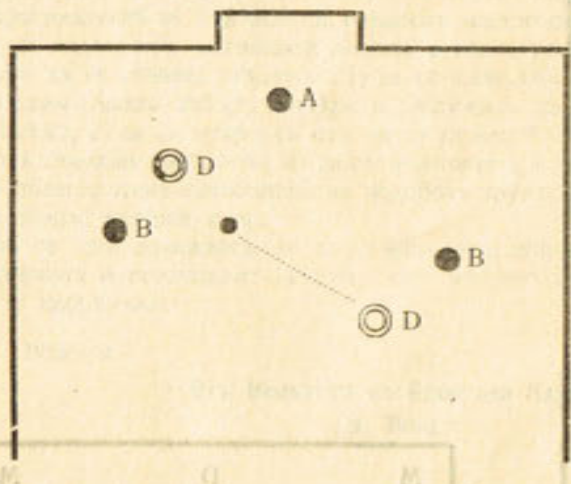
„р. Тича.“

Фиг. 1. Чертеж на игрището. В. Повърхност на гола. М. Повърхност на наказанията. Е. Е. Сръбна линия. Ф. Център на игрището. С. Линия на гола. С. С. и Н. Н. Странични линии. Д. Точка на наказанията.

Фиг. 2. Мѣста на играчитѣ. А. Пазачъ на гола Б. Задни играчи (baks). С. Срѣдни играчи (halfbaks) D. Прѣдни играчи (forwards).

Фиг. 3. Оф-Сайдъ. Играчтъ D намиращъ се прѣдъ пазача на гола А, получава топката безъ де има трима противници прѣдъ себе си, за това е off-side.

ОТДѢЛЪ I. ПРАВИЛНИКЪ

на

ФУТБОЛА (FOOTBALL).

Прѣведенъ отъ официалния френски правилникъ
и сравненъ съ руския.

Свѣренъ съ английския отъ футболната комисия при
Спортния Клубъ „р. Тича.“

Чл. 1. Число на играчитѣ. Въ играта участвуватъ по 11 души отъ всѣка страна, които не могатъ да се смѣняватъ щомъ като играта е почната.

Чл. 2. Размѣръ на игрището. Игрището се чертае, както е описанъ чертежа въ чл. 3. Размѣритѣ на игрището сж слѣднитѣ: дължина отъ 90—120 м., широчина отъ 45—80 м.

Чл. 3. Чертежъ на игрището. Игрището отъ своя страна прѣдставлява единъ правоугълникъ, на който надлѣжнитѣ линии се наричатъ *странични линии*, а напрѣчнитѣ линии — *линии на гола* (вж. фиг. 1). На жлитѣ на правоугълника се поставя по единъ флагъ, за да личатъ. Игрището се раздѣля на двѣ равни части съ една *срѣдна линия* прокарана прѣзъ страничнитѣ линии. Около центъра се начертава една *окръжностъ* съ радиусъ 10 м. За игрище трѣбва да се прѣдпочита по възможностъ равно мѣсто.

Чл. 4. Голъ* (врата). Голътъ е съставенъ отъ два стѣпа забити върху линията на гола на равни разстояния отъ жлитѣ и раздалечени единъ отъ другъ 7:30 м. и високи 2:40 м. надъ земята (8 ярда на 8 фута). Върховетѣ имъ сж съединени съ една напрѣчна прѣграда. Дебелината на напрѣчната прѣграда и на грѣдитѣ не трѣбва да прѣвишава 12 см.

Чл. 5. Повърхностъ на гола и повърхностъ на наказанията. Отъ двѣтѣ страни на гола на разстояние 6 метра сж прокарани линии перпендикулярни къмъ линията на гола дълги сжщо 6 м. и краищата имъ съединени съ линията успоредна на линията на гола (вж. фиг. 1). Пространството, заградено между тия линии се казва *повърхностъ на гола* (англ. goal area фр. surface de but).

Отъ двѣтѣ страни на гола, на разстояние 18 м. сж прокарани линии перпендикулярни на линията на гола сжщо дъл-

* Вратата, както на английски, така и на френски е означена съ думата *цѣль* (англ. the goal фр. le but). Оставяме английския терминъ защото той е популяренъ.

ги 18 м. и краищата имъ съединени съ линия, успоредна на линията на гола. Пространството, заградено между тия линии се казва *повърхност на наказанията* (англ. Penalty area фр. Surface de réparation). На разстояние 12 метра отъ срѣдата на линията на гола се начертава единъ бѣлегъ. Този бѣлегъ се нарича *Точка на наказанията* (англ. Penalty kick mark, фр. point de réparation).

Чл. 6. Топка. Топката е сферическа съ окръжност 68—70 см. Тя трѣбва да тежи 370—425 гр. Външността на топката трѣбва да е отъ кожа.

Чл. 7. Колко трае играта. Играта трае 90 минути по 45 м. всѣка частъ.

Чл. 8. Изборъ на странитѣ. Странитѣ се избиратъ по жребие. Тази партия, която има право да избира полетата, противната има право да даде първоначалния ударъ.

Чл. 9. Първоначаленъ ударъ. Играта се почва съ единъ ударъ на топката отъ центъра на игрището по направление на противната страна и като не могатъ противнитѣ играчи да се приближатъ до топката по-малко отъ 10 м. и никой играчъ на едната или другата страна не може да мине срѣдната линия, до като не е даденъ първия ударъ. Ако правилото е нарушено, удара се повтаря.

Чл. 10. Почивка. (Half-time). Странитѣ се размѣнятъ при почивката. Тя трае 5 минути, а може да се продължи по желанието на двѣтъ страни.

Слѣдъ почивката, страната, която не бѣше дала първоначалния ударъ, има правото да даде единъ ударъ, както е казано въ чл. 9.

Чл. 11. Цѣльта на играта. Цѣльта на играта е: да се прѣкара топката всецѣло между двата стълпа и подъ напрѣчната прѣграда на гола, ако не е допрѣна, ударена или носена съ ржцѣ отъ нѣкой играчъ на нападающата страна.

Чл. 12. Въ случай на отиѣстване напрѣчната прѣграда. Ако напрѣчната прѣграда падне или се размѣсти въ време на игра, арбитърътъ има право да опрѣдѣли дали цѣльта е постигната или не, ако по негово мнѣние, топката е прѣминала подъ или надъ прѣградата.

Чл. 13. Въ случай че топката отскокне въ играта. Въ случай, че топката се удари на стълповетѣ или напрѣчната прѣграда на гола и отскокне въ играта, остава въ игра. Тя остава сжщо въ игра ако се е ударила на арбитъръ или на страничнитѣ сѣдии.

При свободенъ ударъ, при Penalty kick, ако топката се удари о гредитѣ на гола и се повърне, този който е ритналъ не може да повтори ритането, счита се оф-сайдъ, освѣнъ ако е закачена отъ пазача на гола.

Чл. 14. Топката вънъ отъ игра. Топката, като мине напълно линията на гола или страничната линия по земя или по въздухъ, е вънъ отъ игра.

Чл. 15. Връщане на топката прѣзъ страничнитѣ линии. Когато топката е минала страничната линия, единъ играчъ отъ противната страна на този, който е ударилъ послѣденъ, я вкарва въ играта отъ точката, отъ която топката е прѣминала границата. Играчътъ, който вкарва топката въ играта, трѣбва да застане върху страничната линия, съ лице къмъ игрището, той хвърля топката прѣзъ главата си съ двѣтъ ржцѣ въ нѣкое направление. Краката могатъ да не бждатъ прибрани, но обѣзателно и двата трѣбва да сж надъ линията и при хвърлянето да не си подигне петитѣ или да не си прѣмѣсти краката. Топката е въ игра, щомъ като тя е влѣзла въ игрището, обаче не може да я удари сжщия играчъ, който я хвърля. Ако ли я допре, по сжщия начинъ я вкарва нѣкой играчъ отъ противната страна.

Чл. 16. Оф-сайдъ. (Вънъ отъ играта фр. Hors jeu). Единъ играчъ е *оф-сайдъ* (вънъ отъ игра), ако се намира прѣдъ топката, въ момента когато тя е ударена, послѣдния пжтъ отъ нѣкой неговъ съиграчъ и ако има по-малко отъ трима противници прѣдъ него. Тогава той не може нито да удари топката, нито да прѣчи по какъвто и да е начинъ на нѣкой играчъ да я удари, нито да взема участие въ играта, до като топката не бжде ударена отъ другъ нѣкой играчъ или пжтъ прѣдъ него има този моментъ и то най-малко трима противници по-близо, отъ колкото него до линията на тѣхния голъ.

Въ резюме: не е оф-сайдъ.

1. Когато има прѣдъ играча трима противници по-близо отъ колкото него до собствения голъ.

2. Когато топката е ударена послѣдния пжтъ отъ нѣкой противникъ.

3) Когато се намира въ своята страна (поле) и

4) Ако слѣдва паралелно единъ играчъ отъ своята страна, който играе съ топката.

Когато нѣкой е оф-сайдъ нѣма право по никакъвъ начинъ да прѣчи на нѣкой свой противникъ. Арбитъръ може да свири оф-сайдъ, когато нѣкой тича прѣдъ топката, безъ да му е даденъ пасъ.

Не е оф-сайдъ единъ играчъ, когато топката е ударена отъ гола или отъ жгъла (вижъ чл. 17 и 18).

Чл. 17. Ударъ на топката отъ гола (goal kick). Когато топката е минала напълно линията на гола, ударена отъ нѣкой играчъ на противната страна, тя се вкарва съ единъ ударъ, отъ нѣкой играчъ на тая страна, на която линията на гола е мината. Топката се поставя на 6 метра прѣдъ гола.

Забѣлъжка. Страничнитѣ сѣдии могатъ да бждатъ запитани дали топката е минала границитѣ на игрището или дали е постигната цѣльта и като има прѣдъ видъ тѣхното мнѣние, тогава рѣшава арбитърътъ.

Въ всички важни състезания желателно е щото страничнитѣ сѣдии да бждатъ безпристрастни. Тѣ трѣбва да обрѣ-

щатъ вниманието на арбитъра, за играта на нѣкой играчъ, ако е груба и по единъ официаленъ начинъ да помагатъ на арбитъра и да му напомнятъ всички правила на играта.

Чл. 18. Ударъ на топката отъ жгъла (Corner kick). Когато топката е минала напълно линията на гола ударена отъ играчъ отъ същата страна, тя се вкарва въ игра съ единъ ударъ отъ нѣкой играчъ отъ противната страна. Топката се поставя на 1 м. разстояние отъ жгъла на тая страна, която е минала топката.

Заблъжка. Забранено е да се изваждатъ флаговетъ, означаващи жглитъ на игрището за да се ритне топката отъ жгъла.

И въ двата прѣдни случая, никой противникъ не може да се приближи до топката по-близо отъ 6 метра, прѣди топката да е ударена.

Чл. 19. Пазачътъ на гола (англ. goal keeper фр. gardien de but). Пазачътъ на гола може да си служи съ ржцѣ въ своята повърхность на наказанията, което е забранено на другитѣ играчи. Той никога не може да носи топката по-вече отъ три крачки, но слѣдъ като я удари въ земята може пакъ да направи три крачки и т. н. въ своя penalty area.

Чл. 20. Нападане пазача на гола. Пазача на гола не трѣба да се напада. Той се напада само, когато държи топката въ ржцѣтъ си или прѣчи на нѣкой противникъ и е излѣзълъ отъ своята повърхность на гола.

Чл. 21. Смяняване пазача на гола. Смяняването пазача на гола съ другъ играчъ може да стане само, когато знае прѣдварително това арбитърътъ.

Заблъжка. Ако пазачътъ на гола е смяненъ безъ знанието на арбитъра и, ако новия пазачъ удари топката съ ржцѣ, нагласява се единъ ударъ на топката отъ точката на поправкитѣ (англ. Penalty kick).

Чл. 22. Грѣшки (fouls)

1) Ритане	} забранено е да се рита единъ противникъ
2) Спяване	
3) Скачане	
4) Ржка (hand ball) Забранява се на всѣки играчъ (освѣтъ на пазача на гола) да удари топката съ ржка. Хендъболъ се смѣта, когато ржката е отдѣлена отъ тѣлото.	
5) Задържане	} Никой играчъ не може да си служи съ ржцѣ за да задържи или блъсне нѣкой противникъ.
6) Блъскане	

Заблъжка. Съ задържане се разбира да се попрѣчи единъ играчъ съ цѣлата си ржка отдѣлена отъ тѣлото или само съ дланъ.

7) Блъскане. Блъскането е позволено, то не трѣбва да е нито грубо, нито опасно.

8) **Блъскане въ гърба.** Никой играчъ не трѣбва да блъска нѣкой противникъ въ гърба, освѣтъ ако той прѣчи умишлено или е обърнатъ къмъ своя голъ.

Чл. 23. Гога се постига цѣльта отъ свободенъ ударъ. Когато е нагласенъ нѣкой свободенъ ударъ, противницитѣ на тоя, който ще ритне топката не трѣбва да се приближаватъ до нея по-вече отъ 6 метра, освѣтъ ако тѣ се намиратъ върху линията на собствения си голъ. Удара е правиленъ, ако топката се е завъртѣла или търколила единъ пѣтъ само. Играчатъ, който удря топката не трѣбва повторно да я удари, до като не бѣде ударена отъ другъ нѣкой играчъ. Първоначалния ударъ, ударъ на топката отъ гола, ударъ на топката отъ жгъла сж свободни удари, за които се отнася тоя параграфъ.

Заблъжка: 1. Свободенъ ударъ не се рита назадъ — винаги напредъ (освѣтъ corner kick).

2. Свободенъ ударъ, освѣтъ при нарушение чл. 22 се рита, когато пазача на гола наруши правилата. Значи, ако пазача на гола наруши правилата, ако и да е въ повърхностьта на наказанията или повърхностьта на гола, то се рита свободенъ ударъ.

Наказателенъ ударъ (penalty kick) се налага на пазача на гола при силно нарушение на правилата, като боксиране, събаряне съ ржка и пр.

Цѣльта може да се постигне, когато свободния ударъ е нагласенъ съ нарушение чл. 22, но не и отъ другъ свободенъ ударъ.

Чл. 24. Обуща. Забранено е на играчитѣ да носятъ въ обущата си гвоздеи стърчащи вѣтъ отъ подметкитѣ, желѣза, металически плочи или гута-перча. Ако подметкитѣ и токоветѣ на обущата сж подковани съ гьонени издаденки, тѣ не трѣбва да надминаватъ 1½ см. и не трѣбва да бждатъ копически. Всички играчи, които се противопоставятъ на това правило, веднага се изключватъ отъ играта и не могатъ да взематъ участие въ нея повторно. Арбитърътъ трѣбва, ако му се напомни, да прѣгледа обущата на играчитѣ прѣди почването на състезанието.

Заблъжка. Приспособяването на каучукови гвоздеи на подметкитѣ, не нарушава този членъ отъ правилника.

Чл. 25. Арбитъръ. Арбитърътъ обикновено се избира съ съгласието на двѣтъ страни. Неговата длъжность е да съблюда правилата на играта и да углажда спороветѣ. Неговитѣ рѣшения се приематъ безъ възражение. Той заблъзва грѣшкитѣ и държи смѣтка за врѣмето на играта.

Ако единъ играчъ се кара, по единъ осждителенъ начинъ, арбитърътъ може да го изключи отъ играта, слѣдъ като му направи заблъжка, въ случай, че се кара грубо, изключва се безъ всѣкаква заблъжка. Арбитърътъ има право да съобщи името на играча, на компетентната комисия, която

го може да осжди постъпката на играча. Арбитърът не може да се обвинява отъ играчитѣ. Прѣзъ врѣме на играта неговитѣ нареждания се слушатъ безъ възражения. Отъ своя страна арбитърътъ трѣбва да бжде съвършено безпристрастенъ.

Арбитърътъ може да държи смѣтка за изгубеното врѣме, да прѣкъсва играта до тогава, до когато мисли, че трѣбва да прѣкратява играта, когато тя е забъркана, когато зрителитѣ нахлуятъ въ игрището или въ нѣкой важенъ случай за да се осжди правилно.

Арбитърътъ може да нагласи единъ свободенъ ударъ, ако мисли, че скарването на нѣкой играчъ е или може да бжде опасно, но това право го използва, когато мисли, че не трѣбва да се изключи. Значи, като наказание.

Заблъжка. Арбитърътъ трѣбва да гледа, дали сж извършени правилно: свободния ударъ, ударъ на топката отъ гола и ударъ на топката отъ жгѣла.

Чл. 26. Странични сѣдии. Избиратъ се двама странични сѣдии. Тѣ сж единъ видъ помощници на арбитѣра и го информиратъ, дали топката е прѣминала страничната линия или линията на гола и си даватъ мнѣнието дали е ударъ на топката отъ гола или вкарване прѣзъ страничната линия.

Страничните сѣдии помагатъ при изпълнението на правилника.

Арбитърътъ може да си избере сѣдии и за линията на гола. Ако нѣкой отъ страничните сѣдии не изпълнява правилно своитѣ длѣжности било отъ пристрастие, било отъ незнание или по други съображения, арбитърътъ може да го смѣни.

Чл. 27. Топката въ игра. Ако нѣкой извика за нѣщо, за което трѣбва да се свири, играта продължава, до като арбитърътъ изсвири.

Чл. 28. Топката хвърлена въ въздуха. Въ случай, че врѣменно се спрѣ играта, безъ топката да е минала линията на гола или страничната линия, играта се почва така: арбитърътъ хвърля топката въ въздуха отъ мѣстото, отъ кждѣто се намирала топката въ момента на спирането на играта и топката е въ игра, щомъ като се удари въ земята. Ако топката излѣзе отъ игрището, прѣди да бжде ударена, арбитърътъ я хвърля втори пѣтъ. Никой играчъ не може да я ритне прѣди да се е допрѣла до земята.

Чл. 29 Свободенъ ударъ. Въ случай, че се нарушатъ членовѣтѣ 15, 16, 19, 22 и 28 отъ правилника, дава се право за единъ свободенъ ударъ на противната страна, на този който е извършилъ грѣшката. Този ударъ се дава отъ мѣстото, кждѣто е направена грѣшката. При свободенъ ударъ, както и при Солиеръ цѣльта не се постига, ако топката мине безъ да закачи нѣкой играчъ — тя трѣбва да закачи нѣкого.

Чл. 30 Наказателенъ ударъ (Penalty-kick). Ако нѣкой играчъ наруши нѣкой отъ точкитѣ на чл. 22 отъ правилника, въ повърхността на наказанията, арбитърътъ дава единъ наказателенъ ударъ на противницитѣ. Този наказателенъ ударъ се дава при слѣднитѣ условия:

Всички играчи, освѣнъ тоя, който ще удари топката и пазачътъ на гола, сж внѣ отъ повърхността на наказанията. Пазачътъ на гола не трѣбва да прѣкрати линията на гола. Топката трѣбва да е ударена напредъ. Тя е въ игра, щомъ като е ударена и може да се достигне цѣльта отъ таквъ ударъ, но топката не може да бжде ударена повторно отъ тоя, който я е ритналъ защото той е оф-сайдъ.

Заблъжка. Ако поправителния ударъ не е даденъ правилно, арбитърътъ го повтаря, до като се даде правилно.

Когато топката ударена отъ точката на поправкитѣ, се удари на пазача на гола и мине между двата стълпа и напредната прѣграда, тогава цѣльта е постигната.

Когато топката е ударена отъ точката на поправкитѣ и слѣдъ това, нѣкой играчъ отъ противната страна, на този, който удря топката, наруши нѣкое правило и въ това врѣме топката прѣмине прѣзъ гола, трѣбва да се приеме, че цѣльта е постигната.

(Прѣв.: Н. Ницовъ).

† Стефи Тончевъ.

ОТДѢЛЪ II.

Football Association.

I.

Произходъ на играта футболъ.

Играта на топка съ кракъ не води произхождението си отъ Англия, както мислятъ мнозина. Още римлянитѣ играели на Марсовото поле и покрай р. Тибъръ съ голѣми топки, нарѣчени *folles* (лат. *folis, is* — мѣхъ), които ритали и търкаляли съ кракъ. Старитѣ французи, съ яростъ сж се карали, често се сбивали за една топка, която ритали или носѣли, споредъ жаланието си. Спомѣнѣтъ за тия сбивания, често смъртоносни, се е увѣковѣчилъ въ Пикардия и Бретанъ. Прѣзъ врѣме на 100 — годишнината война, французкитѣ царе, често се опитвали да забранятъ тия „*parties de soule*“ (на латин. *solea* — сандали, чепици). Въ другитѣ провинции играта се наричала „*la meie*“ (сбиване между тѣлпи), или още, „*la balle*“ (блѣскане, бутане) и, именно тази, послѣдната дума е, която се приема въ 1888 г. отъ „Французката национална лига за физическо възпитание“, която прѣдсѣдателствувалъ, извѣстиятъ въ Франция, като любителъ и покровителъ на спорта, Паскаль Груссе. Но играта въ Франция, както въ Европа и въ цѣлия свѣтъ, е прѣнесена наново отъ Англия, както тенисътъ и много други игри, и, като послѣднитѣ, футболътъ сжщо е запазилъ английския си костюмъ, английското си име и изобщо английския си характеръ.

Знае се, че прѣзъ XI вѣкъ (въ 1066 г.) футболътъ е прѣнесенъ въ Англия отъ Нормандцитѣ, за да се върне цивилизованъ и модернизиранъ, ако може така да се каже.

Въ 1857 г., извѣстни английски футболни дружества сж свикали конгресъ, за да изнесатъ и прѣмахнатъ различнитѣ видоизмѣнения на спорта, които тѣ практикували и въ този конгресъ именно, се родила играта — футболъ, по правилата на образуването се тогава „Главно английско сдружение за реформа на футбола“. Тогава, къмъ думата футболъ била прибавена втора дума *association*, (асосиешънъ, което значи сдружение), види се, за да се отбѣлѣжи, че тази принадлежи на създаденото сдружение, че тя е продуктъ на това сдружение. Отъ тогава играта носи и си е запазило името *football association*.

И тъй, футболътъ, като игра организирана (*game* = игра), съ ясно и точно опредѣлени правила, се явилъ въ Англия и скоро почналъ да се практикува отъ всички, почти, по-голѣми, срѣдни английски училища, *public schools* (т. е. народни училища). Английскитѣ възпитатели, въ сжщностъ, от-

даватъ, сжщо такова значение на образуването на характера, на развитието на индивидуалната енергия, каквото и на просвѣщението. Тѣ сж мислѣли, на чело съ Арнолда (Арнолдъ е извѣстенъ дѣецъ въ това направление), че игритѣ на открито буйни, даже груби по своя характеръ, сж едно училище, необходимо за младежта, за добиване на енергия и издържливостъ и то, единственото училище, възможно въ настоящето положение на нравитѣ. И Арнолдъ достойно е управлявалъ голѣмото училище за Рѣгби. Правилата, приети отъ това училище (за Рѣгби), сж тѣзи, които се практикуватъ отъ една отъ двѣтѣ съврѣмenni и така да се каже, всѣмирни форми на футбола. Обаче, всѣко отъ по извѣстнитѣ голѣми училища, е имало още и своя специална игра на футболъ. Така *Hassow game* се различава одноврѣменно, и отъ *Rugby game* и отъ играта, нарѣчена *Association*. Но, ако се остави на страна Сѣв. Америка, увлечена отъ своята игра, която прѣдставлява нѣщо, като борба за футбола, изобщо, има два главни правилника, два сборника сж написани за тази игра. Тѣ сж всеизвѣстнитѣ правила, които сж наложени на цѣлия свѣтъ; тѣ сж правилата за *football Rugby* и тия, за *football Association*. Освѣнъ името *football*, тѣ нѣмагъ нищо общо помежду си.

Играта *association* произлѣзла отъ съперничеството на *Harrow* и училището *Eton*. Докато при *Rugby* и при *Harrow* паданията, върху зелената морава, не причинявали никаква опасностъ, при новосъздадената отъ Етонското училище игра, послѣднитѣ (паданията) сж били твърдѣ опасни. Етонскитѣ колежъ прѣдписвалъ игра, само върху твърда и гола земя и, като главно нѣщо въ играта, тичане. Паданията, които се причинявали отъ внезапно спиране, при бързо тичане, коствали много строшавания. Измѣнила се напълно и играта *Rugby*. Тази послѣдната е била, по принципъ, само едно прѣслѣждане на човѣка, който носи употребяваната въ играта, овална топка, къмъ една опредѣлена цѣль. Отъ това, изключително, се направила една игра съ валчеста (сферична) топка и търкаляна съ кракъ по земята — *dribbling game*. По своята сжщностъ, тази игра е най-близка до сегашния футболъ *association*. По принципъ, тѣ не се различаватъ никакъ.

Прѣзъ XIX вѣкъ (по право, къмъ края на този вѣкъ), е съществувалъ единъ дълъгъ периодъ, отъ безспирни видоизмѣнения на правилата на този футболъ, при които не се хваща и не се носи никакъ топката съ рѣцѣ (т. е. на футболъ *association*). Анархията на мѣстнитѣ правила се прѣмахнала, отъ като се основало, прѣзъ 1863 г., *The football association*. Това е било една лига, единъ съюзъ на всички дружества, съгласни да приематъ еднакви правила за играта. Тѣзи правила за *association* били удобрени въ цѣлия свѣтъ. Това сж сжщитѣ правила, които слѣдва въ Франция, можшиятъ „съюзъ на французкитѣ спортни и атлетически дружества“, кой-

то се състои от около 6 хиляди дружества, основани според предписанията на споменатия съюз. Тъ сж сжщитъ правила, които слѣдва и нашето дружество.

Така че, днешниятъ изрази: игра association, да се играе на association и пр., незначатъ абсолютно нищо. Съ това искатъ да кажатъ, че играятъ футболъ, по правилата на английския association. Въ Англия, играчътъ казва, че играе rugby или, че той играе soccer (съкращение отъ soccer).

II.

Разпространение на Фут-бола.

Въ Англия. Въ Англия, страната на спорта, отъ 1857, т. е. отъ денъ на неговото създаване, футболътъ association само прогресира. Тамъ, където, прѣзъ течение на 8 мѣсеца отъ годината, се разиграватъ повече отъ 8,000 match'a седмично (или около 230,000 match'a годишно) сега нѣма нито едно момче, което да не рита валчеста топка.

Association въ Англия се играе въ всичкитъ училища, въ всички университети, въ казармитъ, върху площадитъ и полянитъ на градоветъ, по полетата и ливадитъ на всички села. Тукъ има любители и професионални играчи и съ стотици хиляди зрители, по-голѣмитъ партиди (футболъ-мачове).

Желѣзопѣжнитъ компании организиратъ специални влакове, за возене къмъ нѣкой голѣмъ мачъ-association.

Тълпата слѣди съ голѣмъ ентузиазъмъ играта. Тя тълкува послѣдната, прави прѣдизвѣстия и високо насърчава своитъ любимци.

Покрай дружествата отъ любители, които изобилствуватъ на всѣкъдѣ, има и много професионални команди. Професионалнитъ клубове, за football association, се основаватъ отъ прѣдприемачи, банкери и капиталисти, съ цѣль да увеличатъ богатствата си, съ прихода отъ устройванитъ отъ тѣхъ зрѣлища, при срѣщитъ съ други команди. Мнозина отъ тѣхъ добиватъ голѣми богатства.

Основателитъ на професионалнитъ клубове цѣнятъ много добритъ играчи; тѣ ги оспорватъ съ голѣми суми. Прѣдставете си единъ футболистъ, който получава 25,000 лв. годишно!

Обаче, тия чудовищни размѣри на футбола, въ Англия нѣма да ви очудятъ много, ако се запознаете отъ близо съ грамаднитъ суми, които се изразходватъ по спорта изобщо, и по футбола, отчасти. Така за 1913 год. само, английскитъ разходи на спорта съставятъ около 1,012,700,000 лв. (380 мил. руб.), отъ които, само за футбола 186,550,000 лв. (70 м. руб.), 7,995,000 лв. (3 м. руб.) за туристическия спортъ и пр. Не по-малко се изразходватъ и прѣзъ другитъ години.

Въ Франция. Въ Франция, football association се явилъ, прѣди 20-тина години, по инициатива на английскитъ жители на

Парижъ. Послѣднитъ, първи почнали да практикуватъ играта въ Франция, като образували различни команди. И тѣ не изгубили напрасно врѣмето си: тѣхниятъ примѣръ билъ послѣдванъ отъ французитъ и въ скоро врѣме, Парижъ билъ наводненъ отъ различни футболни организации: (Standard Athletic Club, l'Unit Sports Club, White Rovers и пр. и пр.). Явили се множество клубове и почнали да популяризиратъ играта. Днешния дружества сж силни и достигатъ, даже надминаватъ въ нѣкои случаи своитъ учители.

Примѣрътъ на Парижъ билъ послѣдванъ и отъ провинциалнитъ градове; скоро футболътъ се разпространилъ и въ провинцията. Сѣверна Франция взела началството на това движение. Havre, Roubaix, Lille, Roulogne и Roncoing били прочути съ играчитъ си. И до сега тамъ се практикува само валчестата топка. Скоро играта се разпространила и въ юж. Франция, Марсилия, Бордо, Тулуза, Нанси и въ много други градове.

Association прѣминалъ и Срѣдиземно море. Той се разпространилъ и въ колонитъ на Франция: Алжиръ, Оранъ, Константино и пр.

Сега, само тия дружества въ Франция, които влизатъ въ съюза на франц. спортни и атлетич. д-ва* сж около 6,000, и ако се сжди по покровителството, съ което се ползува играта, не може да се допусне спиране на послѣдната.

Въ Русия. Въ Русия най-рано отъ всички видове спортъ се явилъ и почналъ да се развива футболътъ. Още въ 1895 г., въ Москва сжществувалъ футболътъ, а слѣдъ 10 год. се основалъ и първиятъ официаленъ футболенъ клубъ „Соколически спортенъ клубъ.“ Слѣдъ 3 години въ Москва възникналъ „Британски спортенъ клубъ,“ а послѣ една слѣдъ друга все нови и нови футболни организации. Скоро се явилъ въпросътъ за създаването на Московска футболна лига, която била учредена въ 1910 г. Послѣдната, още въ началото на своето сжществуване, разбрала, много добръ, своята задача. Тя признала, че всевъзможнитъ международни и междуградни мачове много добръ съдѣйствуватъ за развитието на футбола, понеже даватъ възможность: 1) да се примѣрятъ силитъ съ футболиститъ отъ другъ кръгъ, 2) да се увеличатъ знанията на играчитъ, чрѣзъ научаване на нова техника и тактика за игране, 3) да се популяризира футболътъ, чрѣзъ привлечение на голѣмитъ състезания значително количество зрители.

Скоро въ Русия се състоялъ и първиятъ международенъ match, съ идването на чешката команда „Коринтиансъ.“

1911 г. играла важна роль въ историята на руския футболъ. Прѣзъ тази година била посѣтена Москва отъ берлинската команда, която съ своята игра е произвела истински прѣвратъ въ старитъ принципи на руската футболна игра.

Прѣзь 1912 г. рускитѣ футболисти, вече, сж изпратили свои прѣдставители и въ Стокхолмскитѣ Олимпийски игри.

Прѣзь 1913 г. международнитѣ мачове, въ Русия, почнали да се устройватъ много начесто. Най-послѣ, въ втората половина на тази година се опрѣдѣли и първенството на Русия по отношение на футбола. Първенството на сѣв. Русия доби Петербургъ, а на южна — Одесса. Пълното първенство на Русия получи Одесса.

Отъ 1912 г. футболътъ въ Русия расте съ изумителна бързина. Прѣзь една година (1913 г.), футболнитѣ организации въ Русия се увеличили около 2 1/2 пкти (отъ 59 въ 1912 г. на 138 въ 1913 год).

Сега въ Русия се наброяватъ около 150 организации съ 8,000 члена. Начело на тия организации стои „Всеросийскитѣ футболенъ сѣюзъ“, състоящъ отъ 8 футболни лиги.

Въ другитѣ европейски държави, футболътъ е взелъ сжщо такива, даже, нѣкъждѣ и по-голѣми размѣри. Въ Германия, на примѣръ, има около 2,000 футболни организации съ 160,000 члена (т. е. въ Германия футболитѣ сж точно 20 пкти повече отъ тия въ Русия). Германскитѣ футболисти не пропускатъ нито една отъ всемирнитѣ олимпиади и често тѣ получаватъ първенство въ послѣднитѣ.

Изобщо, цѣлиятъ старъ континентъ има футболни чети. Датчанитѣ и холандцитѣ се славятъ съ своитѣ играчи. Въ Австрия сж извѣстни чешкитѣ и маджарскитѣ играчи. Белгийцитѣ на послѣдъкъ особено напрѣднаха. Швейцарцитѣ извършиха сжщото. Въ Италия има добри команди: Турино, Милано, Римъ, Неаполъ. Въ Мадридъ и Барселона напослѣдъкъ се интересуватъ сжщо отъ движението.

III.

Сравнение между футболъ Ръгби и футболъ association.

Различията между двѣтѣ игри сж многобройни; но главнитѣ могатъ да се нарекатъ слѣднитѣ двѣ: 1) при ръгби, може да се хване топката съ ръцѣ, да се бѣга съ нея, да се отблъсне съ ръцѣ противника, който желае да ви хване (спрѣ); при association, не може по никой начинъ да се хване топката, нито да се спрѣ противника, съ цѣлата ръка отдѣлена отъ тѣлото; 2) при ръгби не може по никой начинъ да се приеме топката отъ единъ съиграчъ, ако послѣдниятъ се намира задъ Васъ; при association може — прѣдъ видъ това, че прѣдъ насъ има най-малко трима противници.

Правилата на ръгби и на association сж многобройни и точно опрѣдѣлени, но двѣтѣ различия, които току що изложихме, сж достатъчни да покажатъ, че двѣтѣ игри нѣматъ нищо общо.

Ръгби. въпрѣки модерната тактичностъ, остава съобразно произхождението си, едно прѣслѣждане на човѣка, който носи топката и което събира всички играчи на едно мѣсто. Отъ далечъ лесно се различава играта ръгби отъ association: играчитѣ при ръгби сж събрани винаги на групи, повече или по-малко компактни. При association, играчитѣ стоятъ осамотени, изолирани. Ръгби е игра на бърканица, въ която прѣобладава силата; association е игра на мѣсто, на комбинации, ако може тѣй да се каже. Ръгби е по разнообразна въ своитѣ фази, по-богата, повече атлетична, съ една дума, тя е драматична. Въ association има повече бързина въ ударитѣ, внезапностъ и ненадѣйностъ въ пасовѣтѣ, затова тя е по привлекателна и по интересна.

Ръгби възбужда у играчитѣ, както и у зрителитѣ, многобройни и по-болезнени емоции. Хората виждатъ усилията на играчитѣ, слѣдятъ тия усилия и виждатъ, какъ тѣ ослабватъ и се изчерпватъ. Association свършва съ уморяване на вниманието, както и духа съ безспириото си ритане. Но за играча, тази бързина на комбинацитѣ е една безпирно подновяваща се радостъ.

Най-послѣ, ръгби, понеже не може да мине безъ ударъ, безъ падане, безъ голѣмо и постоянно за всички играчи мускулно усилие, може да се практикува, само отъ млади и здрави (силни) организми. Разумно е, да се играе ръгби, слѣдъ 25-тата година.

Напротивъ, association е въ дѣйствителностъ, по-малко буйна, по-малко груба, изобщо, по-малко опасна игра.

Тукъ се изисква много по-малко енергия и се рискуватъ по-малко удари, които често сж опасни. Това е една отъ причинитѣ за неговия успѣхъ.

Прибавете и това, че всички на пръвъ погледъ могатъ да търкалятъ и да ритатъ една (валчеста) топка. Тази очевидна (или по-право външна) леснота на играта ѝ е спечелила многото послѣдователи.

Въ дѣйствителностъ, обаче много е по трудно да се образува една група отъ 11 души за association, отъ колкото една хубава група отъ 15 души за ръгби. (споредъ J. Manchon).

IV.

Принципътъ на футбола.

Идеаленъ играчъ е този, който може да изпраща „каквато и да е топка,“ да напрѣдва съ топката, като залъгва и изиграва всички срѣщнати противници, (тукъ „каква да е“ топка означава — каква да е по положение).

Тѣзи нѣколко думи сж достатъчни за да обрисуватъ образътъ на идеалния играчъ. Това е то, свършенъ играчъ,

който не грѣши никога, не изгървава никакъв ударъ, който играе идеално.

Обаче, както всички идеални образи, така и тоя на идеалния футболистъ, може да съществува въ нашето въображение, а не и въ дѣйствителността. Направете изборъ отъ най-добритѣ футболисти въ свѣта, пакъ не можете намѣри, нито единъ, който да притежава напълно горнитѣ качества, т. е. който да може да „изираща каквато и да е“ топка точно тамъ дѣто иска и да напръдва съ топката безъ да допусне нѣкому да я отнеме.

Дѣйствително, има футболни играчи, които удивляватъ човѣка съ своитѣ изящни удари, съ своята ловкостъ и бързина въ играта, съ своитѣ ненадѣйни шутове и умѣстни пасове, но все пакъ, тѣ не могатъ да се нарекатъ идеални играчи, защото тѣ сж хора, а като такива си иматъ свои недостатѣци и грѣшки. И най-добрия отъ тия играчи е въ състояние да не сполучи въ нѣкой ударъ, и ние знаемъ, че отъ единъ ударъ зависи побѣдата въ една игра; а отъ тази побѣда възможно е да зависи първенството въ единъ градъ, въ една държава, даже въ цѣлия свѣтъ. Ето какво голѣмо значение може да има единъ ударъ само, при футбола. Има играчи, които допусчатъ по-малко такива удари, има други, които допусчатъ повече. Единтѣ се наричатъ по-добри играчи, другитѣ по-лоши. Но все пакъ, и единтѣ и другитѣ допусчатъ несполучливи удари, за това тѣ не могатъ да се нарекатъ идеални. Възможенъ е стремежъ къмъ достигане качества на идеалния образъ, но да се спечелятъ тѣ напълно, не е по природата на човѣка. Последниятъ може да успѣе да усвършенствува въ себе си извѣстни качества до висока степенъ, но не и напълно.

Както видѣхме, главнитѣ и съществени качества на съвършения футболистъ сж: *да може да изираща „всѣка една“ топка кждѣто иска и да може да напръдва съ топката, безъ нѣкой противникъ да му я отнеме.*

Къмъ достигане на тия именно качества, трѣбва да бъдатъ насочени и нашитѣ стремежи. За да се научимъ да пишемъ, ние изучаваме азбуката; за да се научи дърводелецътъ да работи маси и мебели, той се учи да рѣже съ трионъ, да ерендосва, да чука и пр.; за да изучимъ нѣщо, каквото и да е то, ние почваме отъ лесното, за да можемъ да достигнемъ послѣ до най-мѣлното. Сжщото трѣбва да стане и при футбола. Най-напръдъ ще трѣбва да се учимъ да ритаме топки, които не сж въ движение, послѣ да спираме топки, които сж въ движение за да ги ритнемъ; слѣдъ като всичко това е изучено много добръ, чакъ тогава можемъ да се опитваме да ритаме топки, които се намиратъ въ движение, направо, безъ да ги спрѣмъ прѣдварително.

Това послѣдното е едно отъ най-мѣлнитѣ условия въ играта и то може да се изпълнява до нѣкждѣ не съ голѣма

сигурностъ, обаче само отъ много стари и опитни играчи. Но за това ще говоримъ по-късно.

Като изключимъ това послѣдно условие, именно ритане топката безъ да я спрѣмъ прѣдварително, три сж главнитѣ качества, които непременно трѣбва да се помъчи да спечели всѣки играчъ. Тѣ сж: 1) *Ритане*, 2) *Блокиране*. 3) *Дриблиране*.

1. Съ ритане, въ играта, за напръдъ ще отбѣлѣзваме само ритането съ цѣль, т. е. да ритнешъ топката къмъ нѣкоя цѣль, да я изпратишъ нѣкому или нѣкждѣ. Защото ритане, въ широка смисълъ на думата е ритане безъ цѣль, което не трѣбва да съществува въ играта.

„Да ритнешъ топката (разбира се въ широка смисълъ) е сжщо така противно на играта, както да я спрешъ съ рѣка.“

Ето защо, всѣки трѣбва да отбѣгва споредъ силитѣ си и винаги, когато това зависи отъ него, безсмисленитѣ удари върху топката.

Само заднитѣ играчи, или тѣзи които изпълняватъ тѣхната роля въ момента и пазачътъ на гола, могатъ да си позволятъ да ритнатъ топката безъ опредѣлена цѣль, но и то само тогава, когато това е необходимо за да отбѣлснатъ топката, а заедно съ това и близкото и опасно нападение на противницитѣ. При всѣки другъ случай и за всѣки отъ останалитѣ играчи, ритането (безъ цѣль) е непроситно, особено когато то е извършено, не по несполука, или не по невъзможностъ да се избѣгне, а нарочно, просто за отнемане топката отъ противника. Да се рита топката, направо отъ краката на противника, който напръдва съ нея, безъ да се спрѣ и на посоки, само да му се отнеме, не е твърдѣ умна постъпка и тя често може да Ви поврѣди, отколкото да Ви помогне. Твърдѣ е допустимо отбѣлснатата топка да попадне на нѣкой отъ противницитѣ и тогава Вашия голъ, възможно е да бѣде много повече застрашенъ отъ тогава, когато топката е била у първия отъ противницитѣ, защото послѣдния има прѣдъ себе си сжщо единъ противникъ т. е. Васъ, който може да му окаже голѣмо съпротивление и прѣчки, а вториятъ може би ще бѣде съвсѣмъ свободенъ; освѣнъ това и първиятъ ще може много по-лесно да Ви маркира и съ това още повече да улѣсни дѣлото на втория.

Не трѣбва сжщо да се рита топката само за да се отдалечи отъ гола. (Както казахме, това може да се допусне само въ извѣстни случаи). За ритането на топката, съ единствената цѣль да се отдалечи тя отъ гола, може да спомогне твърдѣ много погрѣшното схващане на главния принципъ, който се гони въ играта, а именно: да се отбѣлсква топката по възможностъ по далечъ отъ гола. Не въ отбѣлсването на топката отъ гола, и не въ нападението на противния голъ сжщо се състои главния принципъ въ играта, а въ полезното съединение на тия двѣ дѣйствия, въ третото

дѣйствиe, което се получава отъ свързването, отъ съединението, отъ сливането едно съ друго на тия двѣ дѣйствия. Не трѣбва да има въ играта нито нападение, нито защита по отдѣлно, а трѣбва да има само едно дѣйствиe, равно на сбора на тия двѣ. Защитата трѣбва въ сжщото врѣме да е и нападение, а нападението защита.

Може да се изброятъ много случаи въ играта, които би доказали ясно, че ритането, въ широкъ смисълъ е врѣдно за играта, защото и безъ туй, за всѣкиго е очевидно, че подобно ритане е противъ главния принципъ на всѣки единъ тимъ (time партия, група отъ 11 играчи), който е, и винаги трѣбва да е: *да се запази колкото се може по дълго врѣме топката въ партията.*

Въ играта се срѣщатъ различни видове ритания, (разбира се въ тѣсенъ смисълъ на думата), но ние ще ги раздѣлимъ споредъ положението на топката, главно на два вида: а) ритане на неподвижни топки и б) ритане на топки въ движение. Тѣзи главни видове обаче, отъ своя страна се подраздѣлятъ на много други. Така ритането на неподвижни топки бива: 1) Ритане, когато топката трѣбва да се търкаля по земята (или да се движи съвсемъ низко до $\frac{1}{2}$ м.), за тази цѣль ударътъ се нанася обикновено на по-високата частъ на топката. 2) Ритане топката, когато тя трѣбва да се движи на срѣдна височина до $1\frac{1}{2}$ м. При този случай топката се удря по срѣдата. Това е добро ритане при наказателенъ ударъ. 3) Когато искаме топката да се издигне високо и да се движи по една доста голѣма височина, тогава ударътъ бива нанесенъ на долния частъ на топката и отъ долу на горѣ (подъ извѣстенъ ъгълъ). Това сж тритѣ главни граници, така да се каже на ударитѣ; между тѣхъ сжществуватъ много други удари. За всѣки отдѣленъ случай въ играта има и особенъ ударъ, който зависи отъ обстоятелствата и отъ нуждата.

За всички споменати удари се имаше прѣдъ видъ, че тѣ се нанасятъ съ носа на обувката. Тѣ могатъ да се извършатъ и съ прѣдната и вжтрѣшна страна на крака и условията ще бждатъ сжщитѣ. Но когато топката е въ покой, особено, когато искаме да я изпратимъ на далечъ (напр. при всѣки свободенъ ударъ) по-добрѣ е да се рита съ носа на обувката. Напротивъ, когато топката се намира въ движение, тогава винаги трѣбва да се отбѣгва ударъ съ носа на обувката, като несигурно и мжно въ този случай. Тукъ винаги трѣбва да се прѣдпочита ударъ съ вжтрѣшната страна на крака.

Да се „рита“ само топка, това не е никакъ трудно; това може да извърши всѣки играчъ, даже всѣки новакъ. „Да се изпраща топката,“ е вече твърдѣ мжно и то изисква доста упражнениа: а да се изпраща топка, когато се намира въ движение, безъ да се спрѣ прѣдварително, е много трудно, но може да се достигне извѣстна сигурностъ, но никога и напълно, слѣдъ едно много дълго упражнениe. Да се рита

топката въ движение, прѣдполага една дълга практика, на и извѣстна срѣчностъ отъ страна на играча.

Най-трудното, но не и най-последното въ играта е, може да се каже, да се „рита“ топката, когато последната се движи по въздуха, безъ да се спрѣ прѣдварително. Въ този ударъ, даже такъвъ играчъ, който е забравилъ годинитѣ си, който е остарѣлъ въ играта, както се казва, не е никога сигуренъ.

Отъ казаното се вижда, че да се удря топката въ движение прѣдставлява винаги една мжчнотия, която при различни случаи и за различни играчи е различна, нѣкога помалка, нѣкога по-голѣма, а много често и непрѣодолима.

Както казахме, винаги подобни удари сж несигурни, а като такива тѣ сж подобни на обикновенитѣ ритания, които, както видѣхме, трѣбва най-много да се отбѣгватъ въ играта, като такива, които прѣчатъ на успѣха ѝ, на нейната тактичностъ, съ една дума сж противни ней. Следователно, „ритането“ на движещи се топки, главно когато се движатъ въ въздуха, трѣбва сжщо да се избѣгватъ, по възможностъ по-често.

II. Винаги, когато е възможно прѣди да „ритнете“ спирайте. Следъ като отнемете топката, спирайте, прѣди да я отблѣснете — спирайте, прѣди да пасирате — спирайте, прѣди да шутирате — спирайте, съ една дума, винаги прѣди да ударите топката — спирайте. Това е най-сигурното въ играта.

Вмѣсто думата спиране, ще употребяваме „блокиране,“ която въ играта има по-опрѣдѣлено и по-ограничено значение. Блокиране значи: да спрѣшъ топката, да я поставишъ въ неподвижно положение, така щото да можешъ винаги да тръгнешъ съ нея или да я изпратишъ на когото щещъ отъ съиграчитѣ си. Защото не е достатъчно да се спрѣ топката въ движението ѝ. Спрѣната само топка, лесно може да падне въ краката на нѣкой противникъ, ако такъвъ има на близо. Съ това ние не само нѣма да попрѣчимъ на противника да се докопа до топката, което главно се гони въ играта, но напроотивъ, даже ще го улеснимъ въ това. Важно е, не само да се спрѣ топката, но да се спрѣ такъ а, че да остане тя у Васъ, прѣдъ Васъ, близо до Васъ, така че тя да е на ваше разположение.

Блокирането е второто отъ най-главнитѣ качества, които трѣбва да се помжчите да усвоите.

Има различни начини за блокиране топката. По-главнитѣ, които трѣбва да се усвоятъ отъ всички сж нѣколко. Ще ги разпрѣдѣлимъ въ зависимостъ отъ това, „каква“ топка ще трѣбва да се блокира.

1. Така, за блокиране на топки, които се търкалятъ по земята си служимъ главно съ слѣднитѣ два начина:

а) Чрѣзъ повдигане на прѣдната частъ на стапалото на този кракъ, съ който искаме да блокираме топката. Въ този

случай топката се натъква на една междина подобна на жгълъ, който се образува отъ стъпалото на крака и отъ повърхността на земята.

б) Чръзъ едно слабо подскачане на пръсти въ момента когато топката ще се удари върху краката Ви. Тукъ топката нѣма да отскокне назадъ съ сила така, както не отскача камъкъ или топка ако я ударимъ, на прострѣна на вжже черга, а ще остане прѣдъ краката Ви.

2. Когато топката пада подъ извѣстенъ жгълъ, тогава блокирането става чръзъ настѣпване на топката въ момента, когато тя се допрѣ до земята или чръзъ слабо навеждане на горния частъ на тѣлото напрѣдъ така, че топката се подхлъзва по повърхността на тѣлото и пада прѣдъ краката Ви. Последния начинъ се употрѣбява въ такива случаи, когато топката не пада прѣдъ Васъ, а би паднала задъ Васъ, ако не бихте ѝ прѣпрѣчили пжтя.

3. Може да се каже, че най-мжчния случай е тоя, когато топката пада перпендикулярно, или подъ жгълъ близкъ до правия. Тогава топката се блокира чръзъ подскачане съ свити напрѣдъ колѣна, или сжщо чръзъ настѣпване на топката, но за това сж необходими една по-голяма бързина и ловкостъ.

Тѣзи сж, както казахме по-главнитѣ способности за блокиране на топката, но освѣнъ тѣхъ има и множество други. Така напр., падаща подъ жгълъ топка сжщо може да се блокира чръзъ подскачане напрѣдъ съ свити колѣна; но сжщия начинъ може да се блокира и търкалящата се по земя топка (даже това е нужно, когато топката скача). Падащата перпендикулярно топка сжщо може да се блокира и по другъ начинъ, напр. чръзъ подскачане върху топката съ свитъ кракъ или съ цѣлото тѣло и пр.

Въпросътъ, кога, кой отъ тия способности да се употрѣби, остава да се разрѣши отъ самия играчъ, като вземе прѣдъ видъ обстоятелствата, при които се намира въ момента — посоката на движението на топката, близостъта на неприятеля и пр.

III. Обаче блокираната топка не е нужно винаги да се прѣдаде на другъ въ играта, а трѣбва, и то твърдѣ често и да се напрѣдва съ нея или както е прието да се нарича това въ играта, ще трѣбва да се *дриблира*^{*)}.

Упражнявайте се често да търкаляте топката, защото това не е тѣй лесно, както изглежда на пръвъ погледъ. Не е дриблиране това да се напрѣдва съ топката, като се блѣска последната съ единъ кракъ само (обикновено съ дѣсниа) и това придружено съ едно подскачане върху другия кракъ, което освѣнъ че не е практично, но изглежда и малко ко-

*) Отъ английската дума dribbling която значи: да търкаляшъ топката прѣдъ себе си и така да напрѣдавашъ.

мично; не е дриблиране сжщо — да се кара топката така, щото тя да се търкаля на 2—3 м. прѣдъ играча. Дриблирането трѣбва да се извърши ловко, леко, просто, нѣкакъ си по-естествено, по-близо до свободното бѣгане, а не придружено съ чести неволни спирания, подскачания и пр., при които се губи врѣме, пѣкъ и по-лесно може да се изтърве топката. Освѣнъ това, при дриблирането топката трѣбва да се търкаля не на нѣколко метра напрѣдъ, а на близко прѣдъ Васъ, между краката Ви, за това ударитѣ върху нея трѣбва да сж твърдѣ слаби и леки. Дриблирането е третото главно необходимо условие за всѣки играчъ. Не може да се нарече истински играчъ този, който не умѣе да дриблира добрѣ. Въ играта толкова често ще трѣбва да се дриблира, щото е немислимо, този който не може да дриблира да е напълно полезенъ въ играта. Всѣка минута ще трѣбва да се дриблира, на всѣка крачка ще трѣбва да се дриблира; ето защо, ясно е, че ако единъ играчъ не може да дриблира, ще прѣдаде топката на нѣкой съиграчъ, може би много по-лошо поставенъ отъ самия него и отъ това възможно е да изгуби твърдѣ много неговата страна.

За да се научите да дриблирате добрѣ, упражнявайте се да тръгвате бърже, моментално съ топката и да се спирате сжщо така бързо и сжщо съ топката. Това е твърдѣ важно условие при дриблирането. При дриблирането пазете добрѣ топката; спирайте се, наново тръгвайте, падайте, ставайте, обаче топката да е винаги между краката Ви, да е като закована въ тѣхъ.

Освѣнъ това учете се да „лъжете“ съ топката, (да изигравате противницитѣ си). Това последното макаръ и да подтиква къмъ индивидуална игра, която е най-голямата грѣшка на всички играчи, но все пакъ да умѣете да „лъжете“ съ топката е полезно, защото и то ще Ви потрѣба по нѣкога въ играта. Обаче да не би да се схване нѣкакво противорѣчие между това, дѣто индивидуалната игра е капитална грѣшка, на всички почти играчи, а пѣкъ „лъженето“ съ топката (което подтиква къмъ първото) може да бжде полезно. Има грамадна разлика между индивидуална игра, което значи единично игране, игране съвсѣмъ на своя глава и това да изиграешъ нѣкой противникъ, по необходимостъ, за да можешъ да пасирашъ или да шутирашъ топката. И тѣкмо въ този смисълъ само трѣбва да се върши и лъженето съ топки. Именно къмъ индивидуалната игра подтиква и славолюбието на нѣкои играчи: да изпѣкнатъ въ играта да се покажатъ прѣдъ публиката, да бждатъ похвалени отъ нея, която въ повечето случаи, не е въ състояние да познава тънкоститѣ на играта. Обаче, такъвъ единъ играчъ, макаръ и да е единъ отъ най-добритѣ, е вреденъ за успѣха на играта. Той трѣбва самъ да съзнае това и да се помъчи да се освободи отъ тази си слабостъ. Не винаги добритѣ играчи правятъ головетѣ, за-

щото направеният голъ, не се дължи само на този, който е ударил последния шутъ. Всѣки отъ единадестъхъ играчи, помага споредъ силитѣ и положението си, за това — единъ съ умѣстния си пасъ, другъ съ маркиране, трети съ отвличане на нѣкой противникъ и пр.

Къмъ тия три главни качества, трѣбва да прибавимъ и други нѣкои, които, ако за въображаемия играчъ не сж нуждни, то за обикновенния, за дѣйствителния играчъ, макаръ и второстепенни, сж необходими. Така футболиста трѣбва да стои здраво върху краката си, даже върху единъ кракъ само. Той трѣбва винаги да може твърдо да застане върху една си кракъ, а съ другия, да рита свободно. Послеъ той трѣба да е бързъ на крака, съ други думи, да бѣга бързо, да се спира и да трѣгва на ново мигновено, безъ да губи ни секунда.

Моменталното трѣгване — както казва единъ знаменитъ футболистъ — е половината отъ изкуството за побѣждаване.*

Освѣнъ това, футболистътъ трѣба да се учи да удря и съ глава, но да удря, а не да чака топката да го удари. Ударъ съ глава е нуженъ на играча, но да се практикува той често не е добръ. Къмъ него трѣбва да прибѣгваме само тогава, когато другъ ударъ не е възможенъ. Въ нѣкои случаи, обаче, както напиримѣръ, при ударъ на топката, отъ жгъла (corner kick) ударъ съ глава е най-умѣстенъ даже необходимъ.

Въ футбола най-често се срѣщатъ *пасоветъ* (прѣпращане топката отъ единъ играчъ на други) за това тѣ трѣбва да се изучатъ много добръ. За тѣхъ обаче, нѣма нѣщо особено да се казва. Далечнитѣ и високи пасове, трѣбва винаги да се избѣгватъ (съ изключение само на нѣкои рѣдки случаи) пасоветъ трѣбва да бждатъ кратки, бързи и винаги низки по земята. Освѣнъ това, тѣ трѣбва да бждатъ наврѣме извършени и умѣстни. Винаги, прѣди да ударите топката, размислете, какъ и кому трѣбва да пасирате, кой е най-добръ поставенъ, кой е най-свободенъ отъ противници, кой съиграчъ би извлѣкълъ най-голъма полза отъ този пасъ, кой се нуждае най-много отъ него, за да пасирате нему.

Игра, въ която постоянствуватъ краткитѣ и бързи пасове и винаги пасове, е играта къмъ която се стрѣмятъ всички модерни играчи и устроители на футболни организации.

Може да се каже съ една дума, че играта футболъ е главно, игра на пасове.

Шутове въ играта се наричатъ правитѣ и силни удари насочени къмъ гола. Упражнявайте се да биете шутове, както, като се спирате, прѣди да ударите, така и въ врѣме на бѣгъ, (безъ да се спирате) както съ дѣсния, така и съ лѣвия кракъ, както съ неподвижни, така и съ топки въ движение. Не „бийте шутове“ отъ далечъ, защото тѣ не сж опасни за

пазача на гола. Никога прѣди да пристѣпите границата на наказаніята (поправкитѣ) не се опитвайте за шутъ.

Единъ добъръ пазачъ на гола е въ състояние да отбие и най-силния шутъ, стига само да го забѣлѣжи. За това, мжчете се да се приближавате по-близо до противния голъ и съсь съвсѣмъ неочакванъ шутъ да изненадате пазача. Шутирайте отъ тамъ и тогазъ, отъ кждѣто и когато пазачътъ съвсѣмъ не очаква това. Доста опасни сж страничнитѣ шутове, обаче най-ефикасни сж тия отъ срѣдата.

Слѣдъ всичко това обаче, пакъ ще напомня казаното по-горѣ: „винаги прѣди да шутирате спирайте“, това е най-сигурно да сполучите, макаръ и да отнема нѣколко секунди.

Пропуснахъ да спомѣна, че къмъ удрянето на топки въ движение и главно падащи топки, направо, прѣди да паднатъ даже на земята и къмъ ударъ съ глава се отнасятъ така нарѣченитѣ, заденъ и страниченъ ударъ.

Заденъ ударъ се нарича този, който се извършва, чрѣзъ свиване на крака назадъ. Той се употрѣбява тогава, когато топката пада отъ високо, подъ жгълъ, и задъ играча така че, не може да се спрѣ или да се ритне по другъ начинъ, нито пъкъ може да се достигне съ глава.

Страниченъ ударъ се извършва сжщо така, чрѣзъ свиване крака сжщо назадъ, но и на страни (на лѣво или на дѣсно) и тогава, когато топката минава покрай насъ на една височина 1—1½ метра.

На края, цѣлата игра се състои въ това да *отнемеш топката отъ противника и слѣдъ това получената топка да я дриблирашъ, да я пасирашъ, да я шутирашъ, споредъ това, кое отъ тия дѣйствия ще бжде най-полезно въ случая.*

V.

Значение и длъжностъ на разнитѣ играчи въ врѣме на игра.

Пазачъ на гола (goal keeper).

Единъ добъръ пазачъ на гола има голѣмо значение въ играта. Прѣди всичко, единъ добъръ пазачъ на гола значи една голѣма вѣроятностъ за сполучливия изходъ на играта. Ако не осигурява напълно побѣдата, голъ кипертътъ поне я прави мжчнодостѣпна, даже недостѣпна и за противника, и съ това твърдѣ много спомага за успѣха на играта. Отъ 11-тѣхъ играчи, пазачътъ на гола играе една отъ най-важнитѣ роли въ играта. Той прѣдставлява последния и най-важенъ фортъ, отъ укрѣпленията на единъ градъ, отъ падането на който зависи и прѣвземането на самия градъ.

Пазачътъ на гола е последния надежда за избѣгването на единъ голъ и слѣдователно, колкото тази надежда се крѣ-

пи на по-здрави основи (т. е. колкото пазачът е по-добър), толкова и вероятността за сполучливия изход расте и става по-близка до сигурност.

До като опасността, отъ несполучливото отблъсване на топката или отъ нейното пропуцане, отъ всъки другъ играчъ, може скоро да се прѣмахне, чрѣзъ едно неголѣмо усилие, то пропуцането на топката, само единъ неумѣстенъ ударъ, даже отъ страна на пазача, значи единъ шансъ за побѣда на противника, който (шансъ), лесно може да се равни и на самата побѣда.

Отъ казанитѣ нѣколко думи се вижда твърдѣ ясно, че постътъ на пазача не е така маловаженъ, както сж свикнали да го смѣтатъ болшинството отъ нашитѣ играчи, и което е една отъ причинитѣ, за нежеланието имъ да го заематъ, а напротивъ отъ казаното се вижда, че той е единъ отъ най-важнитѣ такъвъ въ играта.

Пазачътъ на гола има голѣмо значение за сполучливия или несполучливъ изходъ на играта; това особено ясно личи при равенъ или по-силенъ противникъ.

Много ясно е, че този толкова важенъ постъ въ играта, трѣбва да се земе отъ единъ много опитенъ и добъръ играчъ.

За да бжде достоенъ защитникъ на поста си, всъки пазачъ на цѣлѣта трѣбва да бжде до извѣстна степенъ хладнокрѣвенъ, за да може и въ най-критическия моментъ, съ единъ само умѣстенъ ударъ да отдалечи всѣка опасностъ за прѣкарването на топката прѣзъ гола, и да спаси послѣдния. Послѣ, той трѣбва непрѣменно да бжде и пѣргавъ, за да може въ единъ мигъ да се хвърли къмъ тая или оная частъ на гола, споредъ това отъ кждѣ идва или се очаква топката.

По принципъ, пазачътъ на гола трѣбва да си служи съ ржцѣ. Поставенъ, да пази едно твърдѣ обширно пространство, прѣзъ което топката въ повечето случаи минава по височина надъ кръста, (тъй че е невъзможно да се отблъсне съ кракъ) — самата тази длъжностъ показва ясно, че пазачътъ на гола по необходимостъ трѣбва да си служи съ ржцѣ. Тъкмо за това именно, само нему е позволено да си служи съ ржцѣ. И той трѣбва да си служи съ тѣхъ, не само когато е необходимо това, но даже и тогава, когато е много по-лесно да се отблъсне топката съ ритникъ. Всъки ударъ съ кракъ е придруженъ съ твърдѣ голѣмъ рискъ да бжде несполучливъ.

Единъ добъръ пазачъ на гола не трѣбва да се съблазни да ритне и най-правилно търкалящата се топка къмъ него, защото, тъйко въ тоя моментъ, когато ударътъ ще бжде нанесенъ, едно съвсѣмъ неочаквано подскачане на топката, по причина на камъче или прѣчица, може да коства единъ голъ. Обаче, като се казва, че пазачътъ не трѣбва да си служи съ кракъ, не бива да се разбира, че той нѣма и нужда да „рита“ добръ. Напротивъ, той трѣбва да умѣе да „рита“

много добръ, даже отлично. Защото прѣдставете си, че сте пазачъ на гола, топката се търкаля къмъ васъ и е вече на около $1\frac{1}{2}$ м. прѣдъ краката ви, обаче задъ топката на около 1—2 метра тичатъ нѣколко души отъ противническа страна, какво бихте направили, въ този случай, ако не умѣхте да „ритате“ добръ за да може да ударите топката, щото тя да мине тъкмо между противницитѣ или високо надъ тѣхнитѣ глави. Вие навѣрно бихте се навели да спрете топката съ ржцѣ за да я отблъснете слѣдъ туй, прѣзъ което врѣме едно силно нападение на близкитѣ неприятели, би ви принудило да се търколите заедно съ топката вжтрѣ въ гола. Или пъкъ бихте я ритнали на посоки, напримѣръ, върху противницитѣ (но разбира се безъ да желаете това) и тя отблъсната назадъ би влѣзла въ гола. Тоя и много такива примѣръ (факти и случаи) показватъ ясно, че на пазача на гола му е необходимо умѣнието да „рита“ добръ. Вижда се ясно, че при извѣстни случаи пазачътъ на гола по необходимостъ трѣбва да си служи съ кракъ. Въ всъки другъ случай обаче, той трѣбва да отбѣгва това и да прѣдпочита винаги да си служи съ ржцѣ. Изобщо казано, когато на близо (до 1 м.) нѣма противници, не трѣбва топката да се отблъсне, било по земата, било по въздуха, прѣди да се спрѣ.

Защото ударена така, тя въ повечето случаи не може да се прѣпрати тамъ кждѣто трѣбва. Но спирането на топката, когато тя се търкаля или пада подъ извѣстенъ жгълъ, не трѣбва никога да се извършва съ кракъ, както това извършватъ неопитнитѣ играчи, защото много често тя може да се подхлъзне подъ крака и да продължи пжтя си прѣзъ гола. Спирането винаги трѣбва да става съ ржцѣ. Слѣдъ като се спрѣ топката, съ единъ сигуренъ ритникъ може да се изпрати тамъ, кждѣто желае пазачътъ. (А той трѣбва непрѣменно да я изпрати тамъ, гдѣто има най-много съиграчи или най-малко противници).

Една отъ най-важнитѣ работи на всъки новъ пазачъ на гола е да се упражнява да лови или поне да спира даже, и най-силнитѣ шутове (ударни), но винаги съ ржцѣ. Спирането трѣбва да става така, че топката да падне тъкмо прѣдъ краката на пазача, за да може да се ритне или повторно да се вземе съ ржцѣ, за сигурно изпращане тамъ, кждѣто желае пазачътъ. Единъ много добъръ начинъ за ловене или спиране топката е слѣдния: 1) Когато топката идва право срѣщу пазача на височина надъ гърдитѣ, то ржцѣтѣ се поставятъ една до друга така, че палецътъ и показалецътъ на двѣтъ ржцѣ да се кръстосватъ. Така поставени ржцѣтѣ, образуватъ една здрава прѣграда, която може да стои и най-силния шутъ (ударъ). Въ този случай, даже ако не може да се улови топката, нѣма да отхвъркне назадъ, а ще падне прѣдъ краката на пазача. 2) Когато топката идва пакъ направо срѣщу пазача, но на височина подъ гърдитѣ, тогава ржцѣтѣ се сви-

ватъ така, че лактитѣ да се допиратъ на корема съ длани отворени навънъ и всичко това придружено съ едно слабо навеждане на горната част на тѣлото напредъ. Въ този случай топката се спира съ помощта на ржцѣтъ и тѣлото. 3) Ако топката идва сжщо направо срѣщу пазача, но търкаляща се или на височина подъ колѣната, тогава спирането става чрезъ едно колѣничено прѣдъ топката, придружено сжщо съ навеждане на тѣлото и поставяне ржцѣтъ надъ топката.

Забвляжка. Ако пазачътъ е нискъ и топката идва толкова високо, че му е невъзможно да я достигне чрезъ скачане съ двѣ ржцѣ, тогава добръ е да я отблъсне съ единъ силенъ юмрученъ ударъ. 4) Когато топката не идва право срѣщу пазача, но минава надъсно или налѣво отъ него на разстояние отъ 1—3 м. Въ този случай, пазачътъ на гола трѣбва съ една голѣма ловкостъ да се хвърли върху топката така, както котка се хвърля върху хвърчащо птиче и както послѣдната често се търкулва на земята, но съ птичката въ уста, така и пазача трѣбва да хване топката и често пжти, ако не винаги (особено когато топката минава на височина по-ниска отъ гърдитѣ) пада на земята. Това се казва *plongeon*. Но трѣбва да внимава пазача да не се хвърли къмъ топката задъ линията, понеже тогава се счита за голъ, за това трѣбва да се внимава, да пази извѣстно разстояние прѣдъ линията на гола. Този начинъ на ловене отъ начало е доста, даже много труденъ и всѣки новъ пазачъ на гола трѣбва да има извѣстна рѣшителностъ и доста дълго да се упражнява, до като свикне на това. Добръ е за това, всѣки пазачъ да почне отъ начало съ спиране (ловене) на такива топки, които се търкалятъ по земята и минаватъ близо до него, послѣ, като минава на по-далечно разстояние слѣдъ това такива, които минаватъ по извѣстна височина и т. н. Слѣдъ тия упражнения, прѣпятствието става по-ловко и падането по-лесно безъ опасностъ за пазача.

Задни играчи (backs).

Отъ голѣма важностъ е и постѣтъ на заднитѣ играчи. Ако като нападатели заднитѣ играчи нѣматъ особно значение, то като защитници на гола, тѣ играятъ една отъ най-важнитѣ роли въ играта.

Както казахъ прѣди малко, че добриятъ пазачъ прѣдставлява голѣма вѣроятностъ за добрия изходъ на играта и пр., отъ това обаче, съвсѣмъ не трѣбва да се заключава, нито даже да се допуска, че единъ добъръ голъ киперъ е въ състояние да отбие каквото и да е ударъ (шутъ), безразлично отъ какво разстояние е извършенъ. И най-добрия пазачъ, често е невъзможно да отбие топката, ударена отъ много близко разстояние. Почти въ всѣкой случай, когато единъ играчъ прѣмине противнитѣ *бякове* и топката успѣе да се

приблужи до цѣльта, слѣдва неминуемъ голъ. Ето защо, добриятъ заденъ играчъ не трѣбва да допуска никога, да бжде прѣминатъ отъ нѣкой противникъ съ топката, безъ да мисли дали задъ него се намиратъ или не негови съиграчи. За това, бякътъ трѣбва да владѣе много добръ всички начини за спиране на карация топката противникъ, а особено, за отнемане на топката отъ послѣдния. Задниятъ играчъ трѣбва по каквото и да е начинъ (но не забраненъ отъ правилника на играта) да отнеме топката отъ краката на противника. Умѣнието, да извърши това е едно отъ най-важнитѣ и необходимия условия за задния играчъ.

Друго важно условие за всѣки заденъ играчъ, (както и за всѣки другъ) е да може да спира „каквато и да е топка“ по положение.

Добръ е, спирането да се практикува винаги, когато на близо (1—3 м.) нѣма противници. Но, когато играчътъ е заобиколенъ отъ неприятели, твърдѣ е рисковано да се спрѣ топката. Ето защо, спирането трѣбва да се избѣгва тогава. Въ този случай играчътъ трѣбва да отблъсне топката съ силенъ ритникъ, безъ да я спира. Да може да отблъсне „каквато и да е“ топка съ силенъ и сполучливъ ударъ, е едно толкова важно за заднитѣ играчи условие, колкото е и мжно неговото спазване. Затова този начинъ може да се практикува само отъ най-силни играчи и само тогава, когато спирането е невъзможно по причина на близостта на противника.

Както казахъ, значението на заднитѣ играчи е главно, като защитници на гола, но тѣ могатъ да държатъ и нападателно положение. Добръ е, при послѣдния случай, единтъ отъ тѣхъ да отстои на около 15 м. отъ срѣднитѣ играчи, а вториятъ сжщо на такова разстояние отъ първия.

При отбранителното положение, когато единъ отъ двамата *бякове* излѣзе прѣдъ противника, който кара топката, другиятъ трѣбва да е на близо задъ него така, че ако I-ятъ бжде изигранъ отъ противника, послѣдниятъ да се намѣри прѣдъ II-я. Въ това врѣме I-ятъ трѣбва да заеме положението на II-я и т. н., до като успѣятъ да отнематъ топката.

Не казахъ, че заднитѣ играчи трѣбва да могатъ да играятъ добръ, както съ дѣсниа, така и съ лѣвия кракъ. Но това не е необходимо условия само за заднитѣ играчи, а за всѣки играчъ безъ огледъ на това, какъвъ постъ заема той въ играта.

Всѣки единъ играчъ отъ единадесетѣтъхъ, трѣбва да може да си служи почти еднакво и съ двата си крака.

Срѣдни играчи (half backs).

До като длъжността на заднитѣ играчи е главно като пазители на гола, а на прѣднитѣ играчи, като нападатели на противния голъ, то значението на срѣднитѣ играчи е еднак-

во важно, както при нападателно, така и при отбранително положение. Тъ сж длъжни едновременно да извършатъ както едното, така и другото. При нападението тѣхната длъжностъ е толкова важна, колкото и при отбраняването. И въ първото и въ второто положение сж еднакво полезни за общия ходъ и крайния резултатъ на играта. Като нападатели — нападайки на 5—6 крачки задъ прѣднитѣ играчи — като съ това и усилятъ нападенията и подпомагатъ послѣднитѣ, като прѣдаватъ отбитата отъ противния голъ топка, или съ силенъ ударъ я пращатъ повторно въ гола. Въ положението на нападатели, тѣхната полза отъ голѣмо значение за прѣднитѣ играчи. Не по-малка полза е обаче, оказватъ тѣ и на заднитѣ играчи, а имъ се притичатъ на помощъ въ най-критическите моменти, когато тѣ сж нападнати отъ силна група противници (прѣдни и срѣдни или се заплашватъ отъ силно нападение).

Срѣднитѣ играчи трѣбва да бждатъ много по-здрави и издржливи отъ другитѣ. Тѣ трѣбва да изтрайватъ по дълго време и да не се уморяватъ скоро. Необходимо е сжщо, щото тѣ да бѣгатъ бързо, за да могатъ въ 10-на секунди да изминатъ разстоянието между двата гола, за да помогнатъ на заднитѣ си, когато при тѣхното нападение топката е отбита съ силенъ ударъ отъ противницитѣ и се приближава къмъ собствената имъ цѣль. Ползата отъ срѣднитѣ играчи ясно изпква, както при слабъ противникъ, така и при силенъ. При първия случай, тѣ държайки нападателно положение, усилятъ послѣдното и съ това заедно увеличаватъ шанса за побѣда. При втория случай (т. е. при силенъ противникъ), като държатъ отбранително положение, тѣ прѣдставятъ телена мръжа на противницитѣ нападатели, като съ това правятъ и побѣдата по-недостъжна за послѣднитѣ. Както се вижда, длъжността на срѣднитѣ играчи е отъ голѣма важностъ. При все това, обаче, ние сме свикнали за поставяме на този постъ хора не отъ добритѣ си играчи, които не могатъ да изпълняватъ напълно длъжността си. Причината на това може да се потърси въ туй, че обикновено, между нашитѣ играчи да се отдава значение на срѣднитѣ, само като защитници на гола, а никакъ и като нападатели. На това особно спомага и незнанието добрихъ собственитѣ си длъжности отъ страна на самитѣ играчи. Това е единъ голѣмъ недостатъкъ между насъ и желателно е, щото той да се прѣмахне.

Прѣдни играчи (forwards).

Както казахме, значението на прѣднитѣ играчи е главно като нападатели. Обикновено, тѣ сж тия, които нападатъ гола на противницитѣ. Отъ тѣхъ, повече отъ всички останали играчи, зависи да се прѣкара топката прѣзъ противния голъ. Прѣднитѣ играчи сж тия, които задаватъ най-голѣмъ

страхъ на противницитѣ задни играчи и особено на пазача на противния голъ, защото тѣ сж заедно съ срѣднитѣ играчи, които нападатъ гола, а заедно съ това и нейнитѣ защитници, тѣ сж тия, които шурмуватъ.

Не на всички прѣдни е еднаква длъжността, както това е при заднитѣ играчи, нито е приблизително еднаква, както на срѣднитѣ.

Въ нападението, двамата крайни отъ прѣднитѣ играчи, трѣбва да сж прѣднитѣ стражи и които се намиратъ по-напрѣдъ отъ съиграчитѣ си, съблюдавайки чл. 16 отъ правилника, т. е. да не бждатъ оф-сайдъ (off side). Въ дѣйствителностъ, тѣ сж които нападатъ или най-малко, които най-много заплашватъ противницитѣ. Ето защо, тѣ трѣбва да знаятъ добрихъ това, че всички други прѣдни, срѣдни, даже и задни играчи, играятъ за тѣхъ, на тѣхъ се облѣгатъ, съдѣйствуватъ имъ, съ една дума, че всички се грижатъ да имъ помагатъ и услужватъ. Тѣхната длъжностъ пкъ се състои, да шутиратъ винаги, да спиратъ и даватъ пасове, които ще служатъ най-вече за постигане цѣльта. Безъ съмнѣние, че прѣднитѣ играчи на противницитѣ ги слѣдятъ. Най-добрихъ е за да се накаратъ да дѣйствуватъ непрѣстанно, да се лъжатъ.

Вжтрѣшнитѣ прѣдни играчи не трѣбва да бждатъ бѣгачи, както крайнитѣ. Въ нападащата верига, която трѣбва да окръжи противния голъ, тѣ сж истински брѣнки, които свързватъ всичко, които държатъ всичко. Главната имъ длъжностъ е да съединяватъ, да съединяватъ безъ отслабване центъра съ края; слѣдователно тѣ трѣбва отлично да пасиратъ. Единъ вжтрѣшенъ прѣденъ играчъ трѣбва добрихъ да знае да приема топката, която му се пасира и да я пасира съ голѣма ловкостъ. Значи, той трѣбва да се грижи постоянно да е на мѣстото си, за да може да приема топката и да услужва на съиграчитѣ си или да прѣчи на противницитѣ. Ако вжтрѣшнитѣ знаятъ отъ дълга практика и по силата на своята проницателностъ, да се поставятъ добрихъ, и да бждатъ тамъ, където трѣбва да бждатъ въ извѣстенъ моментъ, командата има възможността да напада твърди ефикасно.

Централния прѣденъ играчъ е ядка на командата, ядка подвижна, отъ една страна по дължината на игрището, отъ друга по широчина. Нѣма нужда той да е бързъ бѣгачъ; но той трѣбва да бжде добрихъ играчъ, т. е. благонадежденъ при шутиране, отлично да блокира и несъгрѣшно да пасира. Той е прочее толкова око на командата, колкото и ядка. По свое усмотрение, той трѣбва да пасира на дѣсно, или на лѣво, или напрѣдъ на крайнитѣ играчи или на вжтрѣшнитѣ. Слѣдователно, той има най-голѣмата отговорностъ между всички играчи. Единъ централенъ прѣденъ играчъ, трѣбва да избѣгва дългото дриблиране (продължително лъжене), защото то е опасно за командата, като е причина да се отнема топката. Ако се случи да му отнематъ топката, неговата страна вед-

нага е принудена да държи отбранително положение. Неговия противникъ, централния прѣденъ играчъ, постоянно се стрѣми да му отнеме топката или да я блъсне. Ето защо, той трѣбва да играе съ смѣтка и умѣло. Всичкитѣ видове удари той трѣбва да ги практикува и то съ двата крака еднакво: това е необходимо. Трѣбва да се удря съ оня кракъ, който е свободенъ. При ударъ отъ жгѣла, той трѣбва да е готовъ да удари топката съ глава къмъ гола. Най-послѣ, когато прѣдъ гола бжде нападнатъ отъ заднитѣ играчи и въ едно смѣсване, той трѣбва да отбие заднитѣ играчи и пазача на гола за да влезе съ тѣхъ и съ топката заедно въ гола.

Съдържание.

1. Прѣдговоръ	1
2. Отд. I. Правилникъ на футбола	5
3. Отд. II. Football Association	12
4. Гл. 1. Произходъ на играта футболъ.	12
5. „ 2. Разпространение на футбола	14
6. „ 3. Сравнение между Ръгби и футболъ	16
7. „ 4. Принципътъ на футбола	17
8. „ 5. Значение и длъжностъ на разнитѣ играчи въ време на игра	25

